

Президія НАН України розглянула

Перед початком чергового засідання Президії НАН України 14 вересня 2016 року академік НАН України Б.Є.Патон вручив державні нагороди провідним працівникам наукових установ Академії та привітав нагороджених.

Далі учасники засідання заслухали і обговорили доповідь заступника директора Інституту геологічних наук НАН України доктора геологічних наук І.Д.Багрія «Сучасні наукові підходи до розроблення технологій пошуку родовищ вуглеводнів та підземних вод в Україні».

В її обговоренні взяли участь академік НАН України Б.Є.Патон, головний науковий співробітник Інституту геологічних наук НАН України академік НАН України О.Ю.Лукін, директор Державної установи «Інститут геохімії навколишнього середовища НАН України» член-кореспондент НАН України Г.В.Лисиченко, заступник начальника управління Державної комісії України по запасах корисних копалин кандидат геолого-мінералогічних наук І.В.Лесків, директор Науково-навчального інституту «Інститут геології» Київського національного університету імені Тараса Шевченка, доктор геологічних наук, професор В.А.Михайлов, академік-секретар Відділення наук про Землю НАН України, директор Інституту геохімії, мінералогії та рудоутворення ім.М.П.Семененка НАН України академік НАН України О.М.Пономаренко.

Президія НАН України зауважила, що якісна організація наукових досліджень в установах НАН України, як випливає з доповіді, дозволяє не тільки реалізувати теоретичні напрацювання в технологічні та методичні розробки, але й створювати на їх основі сучасні апаратні комплекси, зокрема для пошуку родовищ корисних копалин.

Підкреслювалося, що використання нових технологій та експлуатація розробленого і створеного в Інституті геологічних наук НАН України апаратного комплексу дозволили успішно виконати понад 70 проектів на замовлення гірничо-видобувних підприємств України, виробничих структур НАК «Нафтогаз України» та ПАТ «Укргазвидобування», низки приватних компаній. Це суттєво сприяло не тільки підвищенню ефективності пошуково-розвідувальних робіт на нафту і газ в країні, але й вирішенню проблеми збереження та контролювання стану навколишнього середовища в регіонах видобутку корисних копалин.

Стосовно організації подальших досліджень із зазначеної проблематики відзначалося, що недостатній рівень впровадження відповідними галузевими установами та підприємствами розроблених науковцями перспективних методів та технологій зменшує конкурентну спроможність науково-прикладних розробок. Тому слід суттєво підвищити рівень координації таких робіт, зокрема шляхом інформування органів

державної влади, профільних установ та виробничих організацій щодо наявності в НАН України наукових розробок та перспектив їх впровадження у виробничій сфері.

Президія НАН України ухвалила відповідний проект постанови.

Потім Президія НАН України та запрошені заслухали і обговорили інформацію академіка-секретаря Відділення загальної біології НАН України академіка НАН України В.В.Моргуна про результати розгляду на розширеному засіданні Бюро відділення звіту про наукову та науково-організаційну діяльність Інституту екології Карпат НАН України.

У доповіді та виступах академіка НАН України Б.Є.Патона, директора Інституту екології Карпат НАН України доктора біологічних наук М.П.Козловського, директора Державної установи «Інститут еволюційної екології НАН України», голови Комісії з перевірки наукової і науково-організаційної діяльності Інституту екології Карпат НАН України академіка НАН України В.Г.Радченка, директора Головної астрономічної обсерваторії НАН України академіка НАН України Я.С.Яцківа відзначалося, що за період 2010–2014 рр. та за результатами моніторингу діяльності за 2015 р. – I півріччя 2016 р. в Інституті екології Карпат НАН України виконуються важливі фундаментальні та прикладні дослідження в галузі екології, екосистемології, популяційної екології, екоморфогенезу рослин та охорони природних екосистем.

Зокрема, впродовж звітнього періоду здійснювалось комплексне вивчення екосистем і геосоціосистем Українських Карпат та прилеглих територій, обґрунтування способів регулювання їхньої структури й керування екосистемними та геосоціосистемними процесами для оптимізації їх корисних функцій. Опрацьовано концептуальні засади використання показників екологічного потенціалу наземних екосистем як природничої основи реалізації програми сталого розвитку з урахуванням географічної, екосистемологічної, соціально-економічної та етнографічної специфіки гірського адміністративного регіону. Проведено дослідження структурних і функціональних механізмів автокорекції в ізольованих і континуальних популяціях рослин, якими забезпечується життєздатність популяцій, діапазони їх безпечних трансформацій за градієнтами природних факторів і дії антропогенних чинників.

Виявлено локалітети рідкісних і зникаючих видів рослин та фітоценозів, встановлено напрями й темпи трансформації рослинного покриву в умовах різного типу заповідних територій. Обґрунтовано методи збереження біорізноманітності і формування методичних та інформаційних засад її моніторингу.

Результати досліджень запропоновано до впровадження в природоохоронній та освітній сферах.

Співробітники інституту є науковими керівниками багатьох дипломних робіт студентів Львівського національного університету імені Івана Франка, Львівського національного лісотехнічного університету, інших вищих навчальних закладів західного регіону.

Науковці інституту підтримують міжнародні зв'язки в рамках міждержавного, міжакадемічного науково-технічного співробітництва та за прямими двосторонніми угодами з науковими установами та науковцями Польщі, Німеччини, Росії, Болгарії, Нідерландів, Словаччини, Румунії та Білорусі.

Водночас Президія НАН України відзначила у діяльності Інституту екології Карпат НАН України певні проблеми та невирішені питання.

Зокрема, основні наукові напрями досліджень інституту потребують коригування відповідно до сучасних наукових пріоритетів і вдосконалення їх координації з науковими установами західного регіону України. Бюджетна тематика переважно представлена фундаментальними дослідженнями, недостатньо прикладних тем і господарських договорів. Через це виникають труднощі у роботі установи, викликані обмеженим фінансуванням, що значно звужує масштаби експедицій та не дозволяє активно розвивати дослідження з екосистемології, популяційної екології, флористики, фітоценології та бріології.

Потребує активізації діяльність Інституту екології Карпат НАН України із забезпечення додаткового фінансування науково-дослідних робіт за рахунок конкурсної й договірної тематики, міжнародних грантів тощо, оскільки обсяг надходжень спеціального фонду державного бюджету відносно загального обсягу фінансування установи хоч і зріс за звітний період, проте загалом ще є низьким і не відповідає потребам часу, що призводить до неуккомплектованості адміністративно-господарських служб інституту та інших проблем з організації науки.

В цілому Президія НАН України позитивно оцінила наукову та науково-організаційну діяльність Інституту екології Карпат НАН України за звітний період і прийняла проект постанови з цього питання.

Далі Президія НАН України та запрошені заслухали і обговорили інформацію академіка-секретаря Відділення загальної біології НАН України академіка НАН України В.В.Моргуна про результати розгляду на розширеному засіданні Бюро відділення звіту про наукову та науково-організаційну діяльність Державного природознавчого музею НАН України.

У доповіді та виступах академіка НАН України Б.Є.Патона, директора Державного природознавчого музею НАН України доктора біологічних наук Ю.М.Чернобая, завідувача відділу Інституту ботаніки ім.М.Г.Холодного НАН України, голови Комісії з перевірки наукової і науково-організаційної діяльності Державного природознавчого музею НАН України члена-кореспондента НАН України Я.П.Дідуха відзначалося, що Державний

природознавчий музей НАН України є одним з найстаріших і найбагатших за науковими фондами установ серед природничих музеїв України, наукові фонди та музейна експозиція якого мають статус національного надбання.

За період 2010–2014 рр. та за результатами моніторингу діяльності за 2015 р. – I півріччя 2016 р. в музеї виконуються важливі фундаментальні та прикладні дослідження в галузі екології, зоології, палеонтології, ботаніки та природничої музеології.

Зокрема, розроблено методологію вивчення еволюції та хорології різноманіття окремих груп флори і фауни. Визначено методологічну основу застосування созологічних критеріїв в умовах антропогенних та техногенних екотопів. Сформовано експериментальні методи інвентаризації зоо-, фіто- та ґрунтового різноманіття антропозованих оселищ та критерії оцінки їх созологічної вартості. Створено комп'ютерні довідники баз даних із систематики та екології судинних рослин західного регіону України. Розроблено методологію, яка дозволить встановити особливості та універсальність адаптаційних механізмів, рівні пластичності й стабільності.

Музей здійснює активну роботу з координації науково-освітньої діяльності та питань поглиблення професійних знань спільноти природничих музеїв України. Він співпрацює з вітчизняними вищими навчальними закладами, інститутами НАН України та природоохоронними організаціями держави.

Підготовлено стратегію розвитку музею на найближче десятиріччя з метою повнішого охоплення музеологічної та науково-просвітницької діяльності.

Результати досліджень знайшли впровадження переважно в заходах природоохоронного спрямування, які сприяють невиснажливому господарюванню.

Разом з тим Президія НАН України відзначає, що у діяльності Державного природознавчого музею НАН України є певні проблеми та не вирішені питання.

Зокрема, на тлі зростаючого рівня кваліфікації наукових кадрів музею в установі відсутні можливості для повноцінного фінансування всіх видів діяльності, забезпечення у повному обсязі фонду заробітної плати, що перешкоджає працевлаштовувати молодих спеціалістів після успішного закінчення аспірантури; як наслідок значно звужуються перспективи розвитку наукової та науково-фондової роботи.

Недостатньою є активність як провідних, так і молодих науковців установи у пошуку міжнародних грантів та госпдоговірних тем для науково-пошукових робіт і організації експедицій.

Не всі фонди зберігаються у спеціалізованих приміщеннях з дотриманням температурно-вологісного режиму, не функціонує електронна система охорони й безпеки.

Оцінюючи діяльність музею, Президія НАН України відзначила, що як наукова установа він заслуговує на схвальну оцінку діяльності у 2010–2014 рр. Але як науково-просвітницька установа, що повинна популяризувати наукові знання, музей має значні проблеми, пов'язані з

надзвичайно тривалим ремонтом експозиції. Хоча в останні роки зроблено дуже багато, але цього недостатньо для того, щоб музей вже найближчим часом відкрив свої двері для львів'ян та численних гостей міста. Треба докласти для цього максимум зусиль, незважаючи на фінансові труднощі Академії.

Крім того, Президія НАН України схвалила зміни до переліку пріоритетних тематичних напрямів наукових досліджень і науково-технічних розробок на період до 2020 року; погодила Основні принципи організації та діяльності наукової установи Національної академії наук України; затвердила положення про відділення та секцію НАН України, приведені у відповідність до нової редакції Статуту НАН України; підтримала рішення про створення робочої групи з координації співпраці НАН України з галузевими і громадськими організаціями промисловців, підприємців та роботодавців; постановила у зв'язку з 75-річчям від дня народження академіка НАН України В.В.Гончарука видати у серії «Біобібліографія вчених України» книгу «Владислав Володимирович Гончарук»; розглянула питання щодо перебування іноземного члена НАН України С.Ю.Глазьєва у складі НАН України; про стан виконання Цільової комплексної програми НАН України «Перспективні дослідження з фізики плазми, керованого термоядерного синтезу та плазмових технологій» на 2014–2016 рр.; про припинення діяльності шляхом реорганізації Міжнародного математичного центру ім.Ю.О.Митропольського НАН України; також було розглянуто низку кадрових і організаційних питань та прийнято рішення про нагородження відзнаками Національної академії наук України.

Секретаріат Президії НАН України